

7. KIRJASTAMINE

- raamatute ja brošüüride kirjastajad
- õpikute, sõnaraamatute, atlaste ja maakaartide kirjastajad
- kataloogide ja aadressiraamatute kirjastajad
- ajalehtede kirjastajad
- ajakirjade jm perioodika kirjastajad
- kaartide, piltide, kalendrite jm kirjastajad

Ettevõtete arv: 309 ettevõtet (2007. a)

Töötajate arv: 3 318 inimest (2007. a)

Müügitulu: 2 505 mln krooni (2007. a)

Seotud tegevusala

- Trükindus ja selle sidusalad

Ettevõtete arv: 269 ettevõtet (2007. a)

Töötajate arv: 2 692 inimest (2007. a)

Müügitulu: 2 935 mln krooni (2007. a)

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
LÜHIKOKKUVÕTE	4
7.1. PAKKUMINE	5
7.1.1. Ettevõtete ja töötajate arv	5
7.1.2. Turu maht	7
7.1.3. Väliskaubandus	12
7.1.4. Juhtivad ettevõtted valdkonnas	13
7.2. NÕUDLUS	18
7.2.1. Siseturu tarbimismaht	18
7.2.2. Avaliku sektori huvid	20
7.3. ORGANISATSIOON JA POLIITIKA	22
7.3.1. Finantseerimine ja riiklikud toetusmeetmed	22
7.3.2. Organiseeritus	23
7.3.3. Seosed teiste tegevusvaldkondadega ja loomemajanduse sektoritega	24
7.4. HARIDUS	25
7.5. TUGEVUSED, NÕRKUSED, ARENGUVÕIMALUSED JA TAKISTUSED	26
7.6. ARENGUPROGNOOS 3-5 AASTAKS	27
7.7. EKSPERDID JA ÜMARLAUD	28
Lisa 7.1. Kirjastamise ja trükinduse tegevused Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori (EMTAK) järgi	29

SISSEJUHATUS

Kirjastamise valdkonna kaardistamisel on võetud arvesse kirjastamise ettevõtete andmed, kellede põhitegevuseks on kirjastamine ja kes on registreeritud Äriregistris kirjastamise ettevõtetenä.

Kirjastamise ettevõtted¹ jaotuvad kuude põhikategooriasse:

- raamatute ja brošüüride kirjastajad;
- õpikute, sõnaraamatute, atlaste ja maakaartide kirjastajad;
- kataloogide ja aadressiraamatute kirjastajad;
- ajalehtede kirjastajad;
- ajakirjade ja muu perioodika kirjastajad;
- kaartide, piltide, kalendrite ja muu kirjastajad.

Eesti kirjastusturul tegutseb suur arv kirjastamise ettevõtteid. Ligikaudu 40% kirjastamise ettevõtetest on raamatute kirjastajad. Raamatuid kirjastavad ka eraisikud ja institutsioonid, kellede põhitegevuseks ei ole kirjastamine. Lisaks suurele raamatunimetuste koguarvule aastas, on suur ka Eestis väljaantavate ajalehtede ja ajakirjade nimetuste arv.

¹ Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori (EMTAK) järgi on kirjastamise kolmekohaline kood 581 (vt lisa 7.1).

LÜHIKOKKUVÕTE

Kirjastamise valdkonnas tegutses 2007. aastal kokku 309 ettevõtet. Töötajate koguarv oli 3 318 inimest. Valdonna ettevõtete kogumüügitulu oli 2 505 mln krooni ja kogutegevustulemiks oli 342 mln krooni puhaskasumit.

Kirjastamise valdkonnaga seotud trükinduses ja selle sidusaladel tegutses 2007. aastal kokku 269 ettevõtet. Töötajate koguarv oli 2 692 inimest. Trükinduse ja sidusalade ettevõtete kogumüügitulu oli 2 935 mln krooni ja kogutegevustulemiks oli 207 mln krooni puhaskasumit.

Maksu- ja Tolliameti andmetel töötas 2007. aastal kirjastamise, trükinduse ja salvestiste paljunduse tegevusalal 189 füüsilisest isikust ettevõtjat, kelle müügitulu oli 15,5 mln krooni. Toodud statistilisi andmeid ei ole võimalik eraldi nimetatud tegevusalade lõikes jagada.

Raamatute ja brošüüride kirjastamine

Raamatuid ja brošüüre kirjastas 2007. aastal 122 ettevõtet. Töötajate koguarv oli 387 inimest. Raamatute ja brošüüride kirjastajate kogumüügitulu oli 302 mln krooni ja tegevustulemiks puhaskasum 142 mln krooni.

Õpikute, sõnaraamatute, atlaste ja maakaartide kirjastamine

Õpikute, sõnaraamatute jm kirjastamisega tegeles 2007. aastal 16 ettevõtet. Töötajate koguarv oli 253 inimest. Õpikute, sõnaraamatute jm kirjastajate kogumüügitulu oli 208 mln krooni ja tegevustulemiks oli puhaskasum 19 mln krooni.

Kataloogide ja aadressiraamatute kirjastamine

Kataloogide ja aadressiraamatute kirjastajaid oli 2007. aastal neli. Töötajate koguarv oli 231 inimest. Kataloogide ja aadressiraamatute kirjastajate kogumüügitulu oli 84 mln krooni ja tegevustulemiks puhaskasum 2 mln krooni.

Ajalehtede kirjastamine

Ajalehtede kirjastamisega tegeles 2007. aastal 29 ettevõtet. Töötajate koguarv oli 1 387 inimest. Ajalehtede kirjastajate kogumüügitulu oli 1 225 mln krooni ja tegevustulemiks oli puhaskasum 138 mln krooni.

Ajakirjade jm perioodika kirjastamine

Ajakirju jm perioodikat kirjastas 2007. aastal 80 ettevõtet. Töötajate koguarv oli 841 inimest. Ajakirjade jm perioodika kirjastajate kogumüügitulu oli 564 mln krooni ja tegevustulemiks oli puhaskasum 27 mln krooni.

Kaartide, piltide, kalendrite ja muu kirjastamine

Kaartide, piltide, kalendrite jm kirjastamisega tegeles 2007. aastal 58 ettevõtet. Töötajate koguarv oli 219 inimest. Nende kirjastajate kogumüügitulu oli 122 mln krooni ja tegevustulemiks oli puhaskasum 14 mln krooni.

7.1. PAKKUMINE

7.1.1. Ettevõtete ja töötajate arv

Äriregistri andmetel oli Eesti kirjastamise valdkonnas 2007. aastal **kokku 309 ettevõtet** (EMTAK 581), sh oli 122 raamatute ja brošüüride kirjastajat (EMTAK 58111), 16 õpikute, sõnaraamatute, atlaste ja maakaartide kirjastajat (EMTAK 58112), neli kataloogide ja aadressiraamatute kirjastajat (EMTAK 5812), 29 ajalehtede kirjastajat (EMTAK 5813), 80 ajakirjade jm perioodika kirjastajat (EMTAK 5814) ning 58 kaartide, piltide, kalendrite jm kirjastajat (EMTAK 5819). Kirjastamise ettevõtete koguarv suurenes 2007. aastaks 75 ettevõtte võrra (+32,1%, võrreldes 2003. aastaga, tabel 7.1). Kirjastamise ettevõtetest vähenes ainsana ajalehtede kirjastajate arv (-19,4%).

Kirjastamise valdkonna ettevõtetes töötas 2007. aastal **kokku 3 318 inimest** (+3,2%, võrreldes 2003. aastaga). Töötajate koguarvust 1 387 inimest (42%) olid ajalehtede kirjastuste töötajad. Töötajate, kes tegelesid raamatute ja brošüüride kirjastamisega, koguarv vähenes 2007. aastal 242 võrra (-27,4% kui 2003. aastal). Ligikaudu 26% enam inimesi tegeles 2007. aastal ajakirjade jm perioodika kirjastamisega.

Tabel 7.1. Kirjastamise valdkonna ettevõtete ja töötajate arv 2003. ja 2007. aastal

EMTAK 2008 kood	Põhitegevusala nimetus	Ettevõtete arv			Töötajate arv		
		2003	2007	Muutus, 2007/2003 +/- %	2003	2007	Muutus, 2007/2003 +/- %
581	Kirjastamine	234	309	32,1	3 214	3 318	3,2
5811	Kokku raamatute kirjastamine	105	138	31,4	882	640	-27,4
58111	Raamatute ja brošüüride kirjastamine	...	122	-	...	387	-
58112	Õpikute, sõnaraamatute, atlaste ja maakaartide kirjastamine	...	16	-	...	253	-
5812	Kataloogide ja aadressiraamatute kirjastamine	...	4	-	...	231	-
5813	Ajalehtede kirjastamine	36	29	-19,4	1 412	1 387	-1,8
5814	Ajakirjade jm perioodika kirjastamine	45	80	77,8	667	841	26,1
5819	Kaartide, piltide, kalendrite jm kirjastamine	48	58	20,8	253	219	-13,4

Allikas: Äriregister, EKI arvutused

Eesti Rahvusraamatukogu andmetel kirjastati 2007. aastal 4 404 raamatut 936 kirjastaja poolt (tabel 7.2), sh 628 raamatute kirjastajat (67% raamatute kirjastajatest, joonis 7.1) kirjastas ühe raamatunimetuse ja 116 raamatute kirjastajat (12% kirjastajatest) kirjastasid aastas kaks raamatunimetust.

7. KIRJASTAMINE

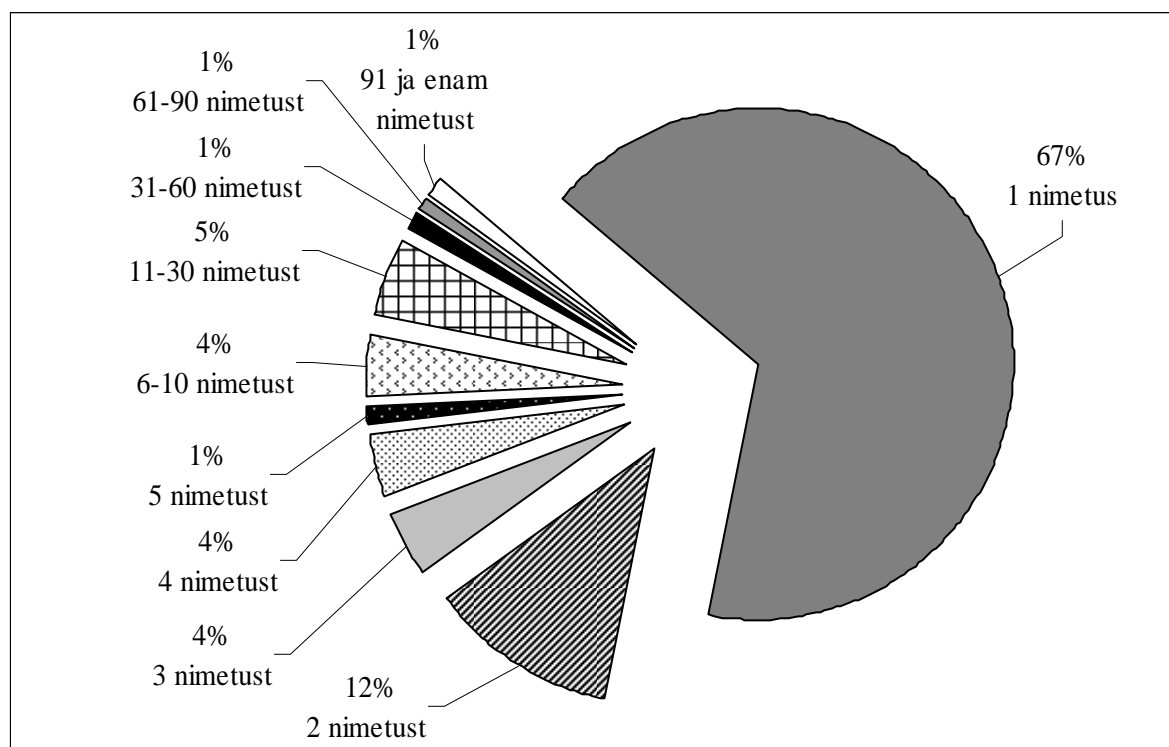
Eesti Rahvusraamatukogu 2007. aasta andmetest järeldub, et enamus ühe kuni viis raamatunimetust kirjastanud raamatukirjastajatest olid eraisikud ning institutsioonid (liidud, MTÜ-d, ametiasutused jne), kelle põhitegevuseks ei olnud kirjastamine ja kes ei olnud registreeritud Äriregistris kirjastamise ettevõtetenä.

Tabel 7.2. Eesti raamatukirjastajate ja raamatunimetuste koguarv 2007. aastal

Raamatunimetuste arv ühes aastal	Kirjastajate koguarv	Raamatunimetuste koguarv
KOKKU	936	4 404
sh üks raamatunimetus	628	628
kaks	116	232
kolm	39	117
neli	33	132
viis	14	70
6-10	39	287
11-30	44	782
31-60	9	379
61-90	6	421
91 ja enam	8	1 356

Allikas: Eesti Rahvusraamatukogu

Joonis 7.1. Eesti raamatukirjastajate jagunemine raamatunimetuste arvu järgi 2007. aastal

Allikas: Eesti Rahvusraamatukogu, EKI arvutused

Seotud tegevusala – trükindus ja selle sidusalad

Kirjastamise valdkonnaga seotud trükinduses ja selle sidusaladel (EMTAK 181, tabel 7.3) tegutses 2007. aastal kokku 269 ettevõtet, sh oli neli ajalehtede trükikoda (EMTAK 18111), 73 kaartide, piltide, kalendrite jm trükitoodete trükikoda (EMTAK 1812), kuus raamatute trükikoda (EMTAK 18121), 64 perioodikaväljaannete jm trükikoda (EMTAK 18122), 91 maakaartide, atlaste, plakatite jm trükikoda (EMTAK 18129), 26 trükieelse tegevuse ettevõtet (EMTAK 18131) ja viis köitmisega tegelevat ettevõtet (EMTAK 18141). Trükinduse ja selle sidusalade töötajate koguarv oli 2007. aastal 2 692 inimest.

Tabel 7.3. Trükinduse ja selle sidusalade ettevõtete ja töötajate arv 2007. aastal

EMTAK 2008 kood	Põhitegevusala nimetus	Ettevõtete arv	Töötajate arv
181	Trükindus ja selle sidusalad	269	2 692
18111	Ajalehtede trükkimine	4	62
18120	Kaartide, piltide, kalendrite jm trükkimine	73	738
18121	Raamatute ja brošüüride trükkimine	6	307
18122	Perioodikaväljaannete, ärikataloogide, reklaammaterjali, äriblankettide jm trükkimine	64	875
18129	Maakaartide, atlaste, plakatite jm trükkimine	91	614
18131	Trükieelne tegevus	26	60
18141	Köitmine ja selle sidusalad	5	36

Allikas: Äriregister, EKI arvutused

Maksu- ja Tolliameti andmetel töötas 2007. aastal kirjastamise, trükinduse ja salvestiste paljunduse tegevusalal 189 füüsilisest isikust ettevõtjat, kelle müügitulu oli 15,5 mln krooni. Toodud statistilisi andmeid ei ole võimalik eraldi nimetatud tegevusalade lõikes jagada.

7.1.2. Turu maht

Raamatud

Eesti ISBN Agentuur peab kirjastajate andmebaasi ja ISBN registrit. ISBN (International Standard Book Number) on raamatu rahvusvaheline identifikaator, millesse on kodeeritud info raamatu ilmumismaa, kirjastuse jm kohta. ISBN antakse kirjastajale enne raamatu trükkimist.

Eesti Rahvusraamatukogu rahvusbibliograafia andmebaasis registreeriti 2007. aastal kokku 4 833 raamatut (+17,3% kui 2003. aastal), sh oli 4 301 raamatut paberkandjal ja 532 raamatut elektroonilise teavikuna (tabel 7.4). 532-st elektroonilisest teavikust 383 olid võrguteavikud, 112 olid auvised ja 37 olid CD-ROM-d.

4301-st raamatunimetusest oli 2007. aastal 745 nimetust ilukirjandust (17% kõigist raamatunimetustest), 670 nimetust tarbekirjandust (16%), 570 nimetust lastekirjandust (14%), 514 nimetust õppekirjandust (12%), 488 nimetust teaduskirjandust (11%), 367 nimetust

7. KIRJASTAMINE

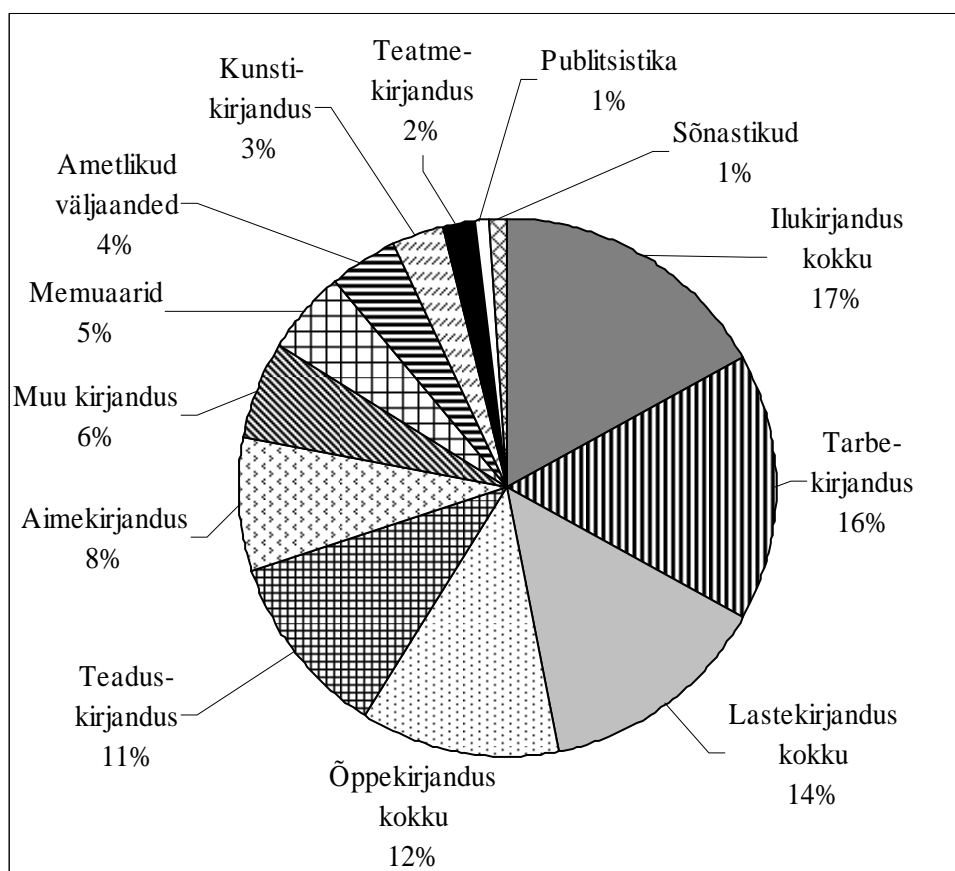
aimekirjandust (8%), 216 nimetust memuaare (5%), 177 nimetust olid ametlikud väljaanded (4%), 122 nimetust kunstikirjandust (3%), 98 nimetust teatmekirjandust (2%), 45 nimetust publitsistikat (1%), 39 nimetust sõnastikke (1%) ja 259 nimetust muud kirjandust (6%, joonis 7.2). Nii lasteluulet kui ka lastekogumikke kirjastati 2007. aastal ligikaudu kolm korda rohkem kui 2003. aastal.

Tabel 7.4. Eestis ilmunud raamatute arv paberkandjal ja elektrooniliste teavikutena 2003. ja 2007. aastal

	Nimetuste arv ²		
	2003	2007	Muutus 2007/2003, +/- %
KOKKU RAAMATUD	4 120	4 833	17,3
sh paberkandjal	3 708	4 301	16,0
elektroonilised teavikud	412	532	29,1
sh võrguteavikud	330	383	16,1
auvised	62	112	80,6
CD-ROM-d	20	37	85,0

Allikas: Eesti Rahvusraamatukogu, EKI arvutused

Joonis 7.2. Eesti raamatu tüpologia nimetusesti 2007. aastal

Allikas: Eesti Rahvusraamatukogu, EKI arvutused

² Nimetuste arv on erineva tiitliga trükiste arv.

Ajalehed, ajakirjad

Eesti ISSN Keskus väljastab jadaväljaannetele³ ISSN-i (International Standard Serial Number), mis on jadaväljaande rahvusvaheline identifitseerimiskood. ISSN-l ei ole sisulist tähendust omavaid elemente keele, riigi või kirjastaja identifitseerimiseks. ISSN on seotud jadaväljaande pealkirjaga. Viimase muutumisel väljastatakse jadaväljaandele uus ISSN.

Eesti Rahvusraamatukogu andmetel ilmus 2007. aastal Eestis kokku 148 ajalehte (15,6% rohkem kui 2003. aastal, tabel 7.5) ja 317 ajakirja (23 ajakirja rohkem kui 2003. aastal).

Tabel 7.5. Eestis ilmunud ajalehtede koguarv 2003. ja 2007. aastal

	Nimetuste arv		
	2003	2007	Muutus 2007/2003, +/- %
KOKKU KÕIK AJALEHED⁴	128	148	15,6
Kokku ajalehed ⁵	42	45	7,1
sh kokku 4-6 korda nädalas ilmuvad päevalehed	12	16	33,3
sh üleriigilise leviga maakonnalehed	6	7	16,7
tasuta päevalehed	5	6	20,0
sh kokku 1-3 korda nädalas ilmuvad muud lehed	1	3	200,0
sh üleriigilise leviga regionaalsed	30	29	-3,3
tasuta päevalehed	11	12	9,1
	17	16	-5,9
	2	1	-50,0

Allikad: Eesti Rahvusraamatukogu, Eesti Ajalehtede Liit, EKI arvutused

Eesti Ajalehete Liidu andmetel oli 2007. aastal ilmunud 45-st ajalehest kokku 16 päevalehte ja 29 muud ajalehte. Seitsmest üleriiklikust päevalehest ilmusid 2007. aastal Õhtuleht, Postimees, Eesti Päevaleht, Äripäev, Vesti Dnja, venekeelne Postimees ja Molodjož Estoni. Kuus maakondlikku päevalehte olid Pärnu Postimees, Sakala, Virumaa Teataja, Põhjarannik/Severnoje Poberežje, Meie Maa ja Oma Saar. Tasuta päevalehtedest ilmusid eestikeelne ja venekeelne Linnaleht ning Tartu Linnaleht. 12-st üleriiklikust nädalalehest anti 2007. aastal välja Delovõje Vedomosti, Den za Dnjom, Eesti Ekspress, Eesti Kirik, Infopress, Komsomolskaja Pravda Põhja-Euroopas, Maaleht, MK-Estonia, Molodjož Estoni Subbota, Sirp, Terviseleht ja Õpetajate Leht. 16 maakondlikku nädalalehte olid Elva Postipoiss, Harju Ekspress, Hiiu Leht, Järva

³ ISSN tunnuse saavad jadaväljaanded on ajalehed, ajakirjad, aastaväljaanded (aruanded, aastaraamatud, teatmikud jms), seeriaväljaanded (toimetised, kogumikud jms) trükisena, CD-ROM-l, võrguväljaandena.

⁴ Eesti Rahvusraamatukogu registreerib ajalehtede hulka ka harvem kui üks kord kuus ilmuvad ajalehed, noorteühenduste ajalehed jne.

⁵ Eesti Ajalehete Liidu liikmete poolt välja antud ajalehed.

7. KIRJASTAMINE

Teataja, Koit, Lääne Elu, Narva, Nädaline, Sillamjaeski Kurjer, Sillamjaeski Vestnik, Sõnumitooja, Türi Rahvaleht, Valgamaalane, Vali Uudised, Vooremaa ja Võrumaa Teataja. Tasuta nädalalehena ilmus Pärnu Linnaleht.

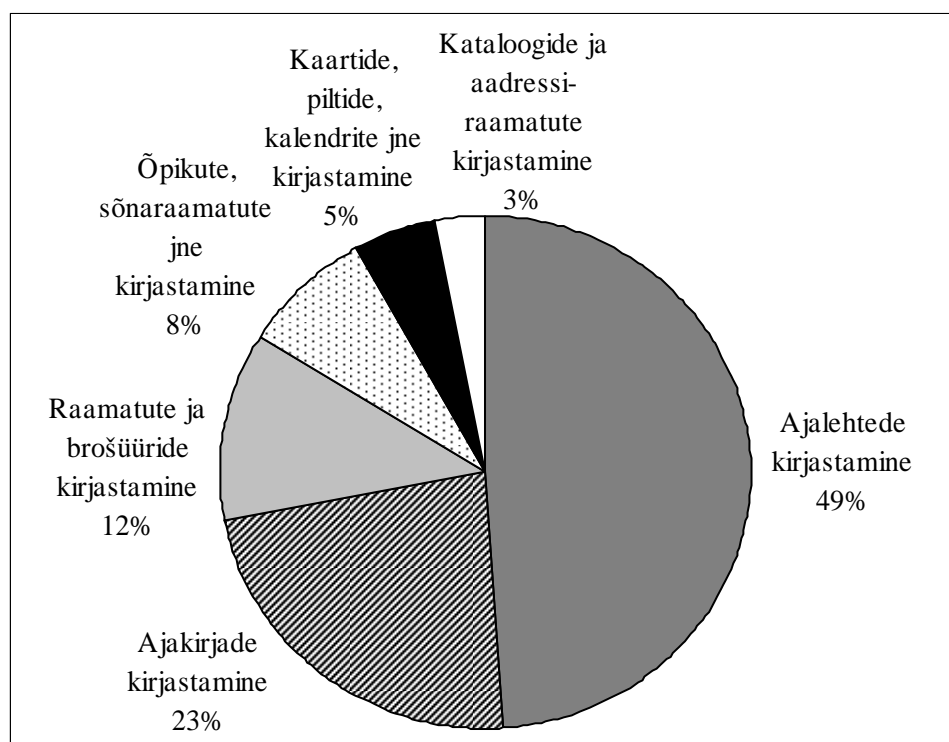
Atlased, maakaardid

Eesti Rahvusraamatukogu andmetel kirjastasid 11 kirjastust 2003. aastal kokku 134 atlast ja maakaarti. 2007. aastal kirjastasid üheksa kirjastust kokku 111 atlast ja maakaarti paber kandjal ja ühe atlase elektroonilisel kandjal. Mõned kirjastused kirjastasid ka õppekaarte muu õppekirjanduse hulgas. Ka kartograafilise sisuga trükistele väljastatakse enne trükkimist ISBN kood.

Kirjastamise valdkonna müügitulu

Kirjastamise valdkonna ettevõtete **kogumüügitulu** oli 2007. aastal **2 505 mln krooni** (51,1% enam kui 2003. aastal, tabel 7.6). Ajalehtede kirjastajate müügitulu kasvas 2007. aastal 444 mln krooni (+56,9%), võrreldes 2003. aastaga. 2 505 mln suurusest kogumüügitulust oli 49% ajalehtede kirjastajate müügitulu, 23% ajakirjade kirjastajate müügitulu, 12% raamatute kirjastajate müügitulu, 8% õppekirjanduse kirjastajate müügitulu, 5% kaartide, piltide, kalendrite jne kirjastajate müügitulu ja 3% kataloogide ja aadressiraamatute kirjastajate müügitulu (joonis 7.3). Valdonna ettevõtete kogutegevustulemiks oli 2007. aastal 342 mln krooni puhaskasumit (161 mln krooni ehk 89% rohkem kui 2006. aastal), sh oli 41% raamatute kirjastajate, 40% ajalehtede kirjastajate ja 8% ajakirjade kirjastajate puhaskasum.

Joonis 7.3. Kirjastamise valdkonna müügitulu jagunemine põhitegevusalati 2007. aastal

Allikas: Äriregister, EKI arvutused

Tabel 7.6. Kirjastamise valdkonna müügitulu 2003. ja 2007. aastal (mln krooni)

EMTAK 2008 kood	Põhitegevusala nimetus	2003	2007	Muutus 2007/2003, +/- %
581	Kirjastamine	1 658	2 505	51,1
5811	Kokku raamatute kirjastamine	380	510	34,2
58111	Raamatute ja brošüüride kirjastamine	380	302	-20,5
58112	Õpikute, sõnaraamatute, atlaste ja maakaartide kirjastamine	...	208	-
5812	Kataloogide ja aadressiraamatute kirjastamine	...	84	-
5813	Ajalehtede kirjastamine	781	1 225	56,9
5814	Ajakirjade jm perioodika kirjastamine	395	564	42,8
5819	Kaartide, piltide, kalendrite jm kirjastamine	102	122	19,6

Allikas: Ärireister, EKI arvutused

Seotud tegevusala – trükindus ja selle sidusalad

Kirjastamise valdkonnaga seotud trükinduse ja selle sidusalade ettevõtete kogumüügitulu oli 2007. aastal 2 935 mln krooni (+15,5% kui 2006. aastal). 2 935 mln suurusest trükinduse ja selle sidusalade ettevõtete kogumüügitulust oli 37% perioodikaväljaannete trükikodade müügitulu, 27% kaartide jm trükitoode trükikodade müügitulu, 25% maakaartide, atlaste, plakatite jm trükikodade müügitulu, 7% raamatute ja brošüüride trükikodade müügitulu, 2% trükielese tegevusega tegelevate müügitulu ja 1% nii ajalehtede trükkimisega kui ka köitmisega tegelevate ettevõtete müügitulu (tabel 7.7). Valdkonna ettevõtete kogutegevustulemiks 2007. aastal oli 207 mln krooni puhaskasumit (2 mln krooni ehk 1% rohkem kui 2006. aastal).

Tabel 7.7. Trükinduse ja selle sidusalade ettevõtete müügitulu 2007. aastal (mln krooni)

EMTAK 2008 kood	Põhitegevusala nimetus	Kogumüügitulu
181	Trükindus ja selle sidusalad	2 935
18111	Ajalehtede trükkimine	30
18120	Kaartide, piltide, kalendrite jm trükkimine	800
18121	Raamatute ja brošüüride trükkimine	210
18122	Perioodikaväljaannete, ärikataloogide, reklaammaterjali, äriblankettide jm trükkimine	1 090
18129	Maakaartide, atlaste, plakatite jm trükkimine	739
18131	Trükielese tegevus	56
18141	Köitmine ja selle sidusalad	10

Allikas: Ärireister, EKI arvutused

7.1.3. Väliskaubandus

Eestisse eksporditi 2007. aastal raamatuid, ajalehti jm trükitooteid koguväärtuses 800 mln krooni (+378 mln krooni ehk 89% enam kui 2003. aastal, tabel 7.8). Impordi koguväärtus oli 422 mln krooni (-10 mln krooni ehk 2% vähem, võrreldes 2003. aastaga). Eesti raamatute, ajalehtede jm trükitoodete väliskaubanduse kogubilanss oli positiivne (378 mln krooni). Raamatute, brošüüride jm trükiste väliskaubanduse saldo oli 2007. aastal negatiivne (-39 mln krooni). Samal ajal ületas Eesti ajalehtede, ajakirjade ja perioodika eksport importi ligikaudu kaheksa korda, perioodikaväljaannete netoeksport oli 287 mln krooni.

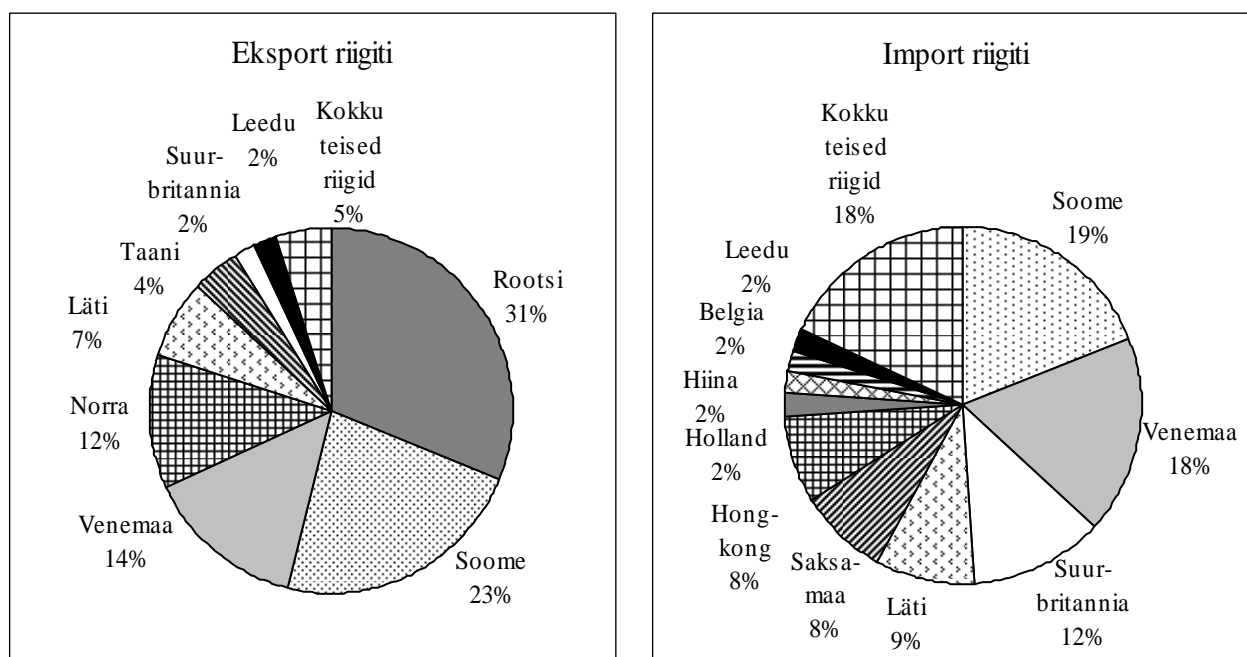
Eestist 2007. aastal eksporditud trükitoodetest enamus läks Rootsi, Soome, Venemaale ja Norrassa (joonis 7.4). Trükitooteid toodi 2007. aastal Eestisse peamiselt Soomest (19%), Venemaalt (18%), Suurbritanniast (12%) ja Lätist (9%).

Tabel 7.8. Raamatute, ajalehtede jm trükitoodete ekspordi- ja impordikäive 2007. aastal (mln krooni)

	Ekspord	Import	Netoeksport ⁶
KOKKU	800	422	378
sh raamatud, brošüürid jm trükised	152	191	-39
ajalehed, ajakirjad jm perioodika	330	43	287
kokku muud trükitooted	318	188	130

Allikas: Statistikaamet, EKI arvutused

Joonis 7.4. Raamatute, ajalehtede jm trükitoodete kogueksport ja -import riigiti 2007. aastal (% käibest)

Allikas: Statistikaamet, EKI arvutused

⁶ Ekspordi ja impordi vahe.

7.1.4. Juhtivad ettevõtted valdkonnas

Kirjastamise valdkonna 2007. aasta 2,51 mld krooni suurusest kogumüügitulust oli 1,43 mld krooni kümne esimese ettevõtte müügitulu (57,1% kogumüügitulust, tabel 7.9).

Sektori TOP 10 kirjastajast esimene asus Tartus ja üheksa järgmist kirjastajat tegutsesid Tallinnas.

TOP 10-st kuus ettevõtet olid ajalehtede kirjastajad (AS Postimees, AS Äripäev, Eesti Päevalehe AS, AS Õhtuleht, Eesti Ekspressi Kirjastuse AS ja AS Maaleht), kaks ettevõtet (AS Ajakirjade Kirjastus ja OÜ Presshouse) olid ajakirjade kirjastajad, üks ettevõtte (AS Varrak) oli raamatute kirjastaja ja üks ettevõtte oli õpikute kirjastaja (AS Bit).

Kolm suurima müügituluga kirjastamise valdkonna ettevõtet 2007. aastal olid AS Postimees (246,6 mln krooni, ca 10% valdkonna kogumüügitulust), AS Äripäev (233,2 mln krooni, ca 10% valdkonna kogumüügitulust) ja AS Ajakirjade Kirjastus (229,7 mln krooni, ca 10% valdkonna kogumüügitulust).

Tabel 7.9. Kirjastamise valdkonna ettevõtete TOP 10 müügitulu järgi 2007. aastal

	Nimi	EMTAK 2008 põhitegevusala	Müügitulu, mln kr	Töötajate arv	Asukoht
1.	AS Postimees	Ajalehtede kirjastamine	246,6	210	Tartu
2.	AS Äripäev	Ajalehtede kirjastamine	233,2	258	Tallinn
3.	AS Ajakirjade Kirjastus	Ajakirjade kirjastamine	229,7	211	Tallinn
4.	Eesti Päevalehe AS	Ajalehtede kirjastamine	175,8	177	Tallinn
5.	AS Õhtuleht	Ajalehtede kirjastamine	157,6	122	Tallinn
6.	Eesti Ekspressi Kirjastuse AS	Ajalehtede kirjastamine	143,1	126	Tallinn
7.	AS Bit	Õpikute kirjastamine	65,7	65	Tallinn
8.	AS Maaleht	Ajalehtede kirjastamine	59,8	70	Tallinn
9.	AS Varrak	Raamatute kirjastamine	59,6	55	Tallinn
10.	OÜ Presshouse	Ajakirjade kirjastamine	59,1	80	Tallinn
	KOKKU TOP 10		1 430,2	1 374	
	KOKKU KOGU VALDKOND		2 505,0	3 298	
	TOP 10 osakaal, %		57,1	41,7	

Allikas: Ärireister, EKI arvutused

Juhtivad raamatute kirjastajad

Raamatute kirjastamisega tegeles 2007. aastal 122 ettevõtet. Raamatute kirjastajate finantsnäitajad olid 2007. aastal järgmised: müügitulu 302,3 mln krooni (12% kirjastamise valdkonna kogumüügitulust) ja tegevustulemiks puhaskasum 142 mln krooni (41% valdkonna puhaskasumist). Kümne esimese raamatute kirjastaja müügitulu oli 195,6 mln krooni (64,7% raamatute kirjastajate kogumüügitulust, tabel 7.10). Kolm suurima müügituluga raamatute

7. KIRJASTAMINE

kirjastajat 2007. aastal olid AS Varrak (59,6 mln krooni, ca 20% raamatute kirjastajate kogumüügitulust), AS Sinisukk (31,6 mln krooni, ca 10% raamatute kirjastajate kogumüügitulust) ja OÜ Bestkaup (20,5 mln krooni, ca 7% raamatute kirjastajate kogumüügitulust). Suurimad raamatute kirjastajad on koondunud Tallinnasse.

Tabel 7.10. Raamatute kirjastajate TOP 10 müügitulu järgi 2007. aastal

	Nimi	Müügitulu, mln kr	Töötajate arv	Asukoht
1.	AS Varrak	59,6	55	Tallinn
2.	AS Sinisukk	31,6	52	Tallinn
3.	OÜ Bestkaup	20,5	4	Tallinn
4.	AS Egmont Estonia	20,3	8	Tallinn
5.	AS Tänapäev	16,1	8	Tallinn
6.	OÜ Eram Books	15,5	8	Tallinn
7.	Eesti Keele Sihtasutus	9,6	5	Tallinn
8.	OÜ TEN-TEAM	8,1	9	Tallinn
9.	OÜ Argo TTP	7,7	10	Tallinn
10.	UÜ Tartu Ülikooli Kirjastus	6,6	9	Tartu
	KOKKU TOP 10	195,6	168	
	KOKKU RAAMATUTE KIRJASTAJAD	302,3	387	
	TOP 10 osakaal, %	64,7	43,4	

Allikas: Äriregister, EKI arvutused

Juhtivad õpikute, sõnaraamatute ja muu teatmeteoste kirjastajad

Teatmeteoste kirjastamisega tegeles 2007. aastal 16 ettevõtet. Nende ettevõtete kogumüügitulu oli 208,3 mln krooni (8% kirjastamise valdkonna kogumüügitulust) ja tegevustulemiks oli puhaskasum 19 mln krooni (6% valdkonna puhaskasumist). Kümne esimese teatmeteoste kirjastajate müügitulu oli 206,5 mln krooni (tabel 7.11). Kolm suurima müügituluga teatmeteoste kirjastajat 2007. aastal olid AS Bit (65,7 mln krooni, ca 32% teatmeteoste kirjastajate kogumüügitulust), AS Koolibri (54,8 mln krooni, ca 26% teatmeteoste kirjastajate kogumüügitulust) ja AS Tea Kirjastus (50,8 mln krooni, ca 24% teatmeteoste kirjastajate kogumüügitulust). TOP 10-st seitse teatmeteoste kirjastajat asusid Tallinnas, kaks tegutsesid Tartus ja üks Harjumaal.

Juhtivad kataloogide ja aadressiraamatute kirjastajad

Kataloogide ja aadressiraamatute kirjastamisega tegeles 2007. aastal neli ettevõtet (tabel 7.12). Nende kirjastajate finantsnäitajad olid 2007. aastal järgmised: müügitulu 84,2 mln krooni (3% kirjastamise valdkonna kogumüügitulust) ja tegevustulemiks puhaskasum 2 mln krooni (1% valdkonna puhaskasumist). Suurima müügituluga kataloogide ja aadressiraamatute kirjastaja 2007. aastal oli Telemedia Eesti AS (49,2 mln krooni, ca 58% kataloogide kirjastajate kogumüügitulust). Kõik neli kataloogide kirjastajat asusid Tallinnas.

Tabel 7.11. Õpikute, sõnaraamatute jm teatmeteoste kirjastajate TOP 10 müügitulu järgi 2007. aastal

	Nimi	Müügitulu, mln kr	Töötajate arv	Asukoht
1.	AS Bit	65,7	65	Tallinn
2.	AS Koolibri	54,8	64	Tallinn
3.	AS Tea Kirjastus	50,8	55	Tallinn
4.	Eesti Entsüklopeediakirjastuse AS	22,5	39	Tallinn
5.	OÜ Studium	6,3	8	Tartu
6.	OÜ Miksike	3,8	10	Tartu
7.	OÜ Festart	0,8	2	Tallinn
8.	OÜ Geotrail KS	0,7	1	Tallinn
9.	OÜ Kunnimees	0,6	1	Tallinn
10.	OÜ Serk	0,5	1	Harjumaa
	KOKKU TOP 10	206,5	246	
	KOKKU ÕPIKUTE, SÕNARAAMATUTE jne KIRJASTAJAD	208,3	253	
	TOP 10 osakaal, %	99,1	97,2	

Allikas: Äriregister, EKI arvutused

Tabel 7.12. Kataloogide ja aadressiraamatute kirjastajad müügitulu järgi 2007. aastal

	Nimi	Müügitulu, mln kr	Töötajate arv	Asukoht
1.	Telemedia Eesti AS	49,2	139	Tallinn
2.	Ekspresskataloogide AS	12,6	34	Tallinn
3.	AS Infoatlas	11,8	43	Tallinn
4.	Infopluss Eesti AS	10,6	15	Tallinn
	KOKKU KATALOOGIDE JA AADRESSIRAAMATUTE KIRJASTAJAD	84,2	231	

Allikas: Äriregister, EKI arvutused

Juhtivad ajalehtede kirjastajad

Ajalehtede kirjastamisega tegeles 2007. aastal 29 ettevõtet. Nende ettevõtete kogumüügitulu oli ligikaudu 1,2 mld krooni (49% kirjastamise valdkonna kogumüügitulust) ja tegevustulemik oli puhaskasum 138 mln krooni (40% valdkonna puhaskasumist). Kümne esimese ajalehtede kirjastaja müügitulu oli 1,1 mld krooni (tabel 7.13). Kolm suurima müügituluga ajalehtede kirjastajat olid 2007. aastal AS Postimees (246,6 mln krooni, ca 20% ajalehtede kirjastajate kogumüügitulust), AS Äripäev (233,2 mln krooni, ca 19% ajalehtede kirjastajate kogumüügitulust) ja Eesti Päevalehe AS (175,8 mln krooni, ca 14% ajalehtede kirjastajate kogumüügitulust).

7. KIRJASTAMINE

Tabel 7.13. Ajalehtede kirjastajate TOP 10 müügitulu järgi 2007. aastal

	Nimi	Müügitulu, mln kr	Töötajate arv	Asukoht
1.	AS Postimees	246,6	210	Tartu
2.	AS Äripäev	233,2	258	Tallinn
3.	Eesti Päevalehe AS	175,8	177	Tallinn
4.	AS Õhtuleht	157,6	122	Tallinn
5.	Eesti Ekspressi Kirjastuse AS	143,1	126	Tallinn
6.	AS Maaleht	59,8	70	Tallinn
7.	AS Pärnu Postimees	39,7	58	Pärnu
8.	AS Linnaleht	32,3	47	Tallinn
9.	Sakala Kirjastuse AS	25,6	36	Pärnu
10.	OÜ Saaremaa Raadio	14,9	50	Kuressaare
	KOKKU TOP 10	1 128,6	1 154	
	KOKKU AJALEHTEDE KIRJASTAJAD	1 224,9	1 387	
	TOP 10 osakaal, %	92,1	83,2	

Allikas: Äriregister, EKI arvutused

Juhtivad kaartide, piltide, kalendrite kirjastajad

Kaartide, piltide jne kirjastamisega tegeles 2007. aastal 58 ettevõtet. Nende ettevõtete kogumüügitulu oli 122 mln krooni (5% kirjastamise valdkonna kogumüügitulust) ja tegevustulemiks oli puhaskasum 14 mln krooni (4% valdkonna puhaskasumist). Kolm suurima müügituluga kaartide, piltide jne kirjastajat 2007. aastal olid Büroodisain OÜ (35,3 mln krooni, ca 29% alavaldkonna kogumüügitulust), Eomap Kaubanduse AS (13,7 mln krooni, ca 11% alavaldkonna kogumüügitulust) ja Karto Eesti OÜ (9,1 mln krooni, ca 7% alavaldkonna kogumüügitulust, tabel 7.14).

Tabel 7.14. Kaartide, piltide, kalendrite kirjastajate TOP 5 müügitulu järgi 2007. aastal

	Nimi	Müügitulu, mln kr	Töötajate arv	Asukoht
1.	Büroodisain OÜ	35,3	69	Tartumaa
2.	Eomap Kaubanduse AS	13,7	15	Põlvamaa
3.	Karto Eesti OÜ	9,1	10	Tallinn
4.	Realister OÜ	6,9	4	Tallinn
5.	Artes Trivium OÜ	6,0	8	Tallinn
	KOKKU TOP 5	71,0	106	
	KOKKU KAARTIDE, PILTIDE, KALENDRITE jne KIRJASTAJAD	122,0	219	
	TOP 5 osakaal, %	58,2	48,4	

Allikas: Äriregister, EKI arvutused

Juhtivad ajakirjade ja muu perioodika kirjastajad

Ajakirjade kirjastamisega tegeles 2007. aastal 80 ettevõtet. Ajakirjade kirjastajate finantsnäitajad olid 2007. aastal järgmised (tabel 7.15): müügitulu 563,6 mln krooni (23% kirjastamise valdkonna kogumüügitulust) ja tegevustulemiks puhaskasum 27 mln krooni (8% valdkonna puhaskasumist). Kolm suurima müügituluga ajakirjade kirjastajat 2007. aastal olid AS Ajakirjade Kirjastus (229,7 mln krooni, ca 41% ajakirjade kirjastajate kogumüügitulust), OÜ Presshouse (59,1 mln krooni, ca 11% ajakirjade kirjastajate kogumüügitulust) ja Ühinenud Ajakirjad AS (45,6 mln krooni, ca 8% ajakirjade kirjastajate kogumüügitulust).

Tabel 7.15. Ajakirjade kirjastajate TOP 10 müügitulu järgi 2007. aastal

	Nimi	Müügitulu, mln kr	Töötajate arv	Asukoht
1.	AS Ajakirjade Kirjastus	229,7	211	Tallinn
2.	OÜ Presshouse	59,1	80	Tallinn
3.	Ühinenud Ajakirjad AS	45,6	52	Tallinn
4.	AS Kuma	33,9	76	Paide
5.	AS Sanoma Baltics	24,0	24	Tallinn
6.	Forma Media AS	21,6	22	Tallinn
7.	AS Infoting	19,9	33	Jõhvi
8.	SA Kultuurileht	8,0	83	Tallinn
9.	I&L Publishing OÜ	7,9	15	Tallinn
10.	OÜ Nädaline	6,8	19	Rapla
	KOKKU TOP 10	456,5	615	
	KOKKU AJAKIRJADE j m PERIOODIKA KIRJASTAJAD	563,6	841	
	TOP 10 osakaal, %	81,0	73,1	

Allikas: Äriregister, EKI arvutused

Seotud tegevusala – trükindus ja selle sidusalad

Kirjastamise valdkonnaga seotud trükinduse ja selle sidusalade ettevõtete 2007. aasta 2,9 mld krooni suurusest kogumüügitulust moodustas 15 esimese ettevõtte müügitulu 1,8 mld krooni (62% kogumüügitulust).

TOP 15-st tegeles kaks ettevõtet raamatute trükkimisega (Tallinna Raamatutrükikoja OÜ ja OÜ Greif).

Kolm suurima müügituluga trükinduse ja tema sidusalade tegevusala ettevõtet 2007. aastal olid AS Printall (386 mln krooni, ca 13% valdkonna kogumüügitulust), AS Kroonpress (367 mln krooni, ca 13% valdkonna kogumüügitulust) ja Itella Information AS (145 mln krooni, ca 5% valdkonna kogumüügitulust).

7.2. NÕUDLUS

7.2.1. Siseturu tarbimismaht

Raamatud

2007. aastal oli Eestis 8,85 mln trükieksamplari⁷ 4 310 raamatunimetuse peale kokku (+57,9% rohkem kui 2003. aastal, tabel 7.16). Nimetatud trükieksamplaride koguarvust oli nt 46% tarbekirjandus ja 13% õppekirjandus. Ligikaudu 3,5 korda suurenes 2007. aastal (võrreldes 2003. aastaga) nii tarbekirjanduse, lasteluule kui ka lastedraama raamatute trükiarv.

Tabel 7.16. Eesti raamatute tüpoloogia trükiarvu järgi 2003. ja 2007. aastal

Žanr	2003	2007	Muutus 2007/2003, +/- %
KOKKU	5 605 000	8 853 000	57,9
sh teaduskirjandus	144 000	170 700	18,5
aimekirjandus	259 000	394 600	52,4
tarbekirjandus	1 108 000	4 041 100	264,7
ametlikud väljaanded	222 000	166 500	-25,0
kokku õppekirjandus	1 792 000	1 150 700	-35,8
sh kõrgkooliõpikud	81 000	67 900	-16,2
kooliõpikud	1 463 000	844 800	-42,3
muu õppekirjandus	248 000	238 000	-4,0
publitsistika	62 000	45 600	-26,5
memuaarid	175 000	210 900	20,5
kokku proosa, luule, draama	710 000	736 100	3,7
sh proosa	574 000	575 400	0,2
luule	86 000	102 600	19,3
draama	15 000	24 200	61,3
kogumikud	6 000	12 600	110,0
muu ilukirjandus	29 000	21 300	-26,6
kokku lastekirjandus	363 000	824 300	127,1
sh lasteproosa	314 000	658 800	109,8
lasteluule	43 000	153 900	257,9
lastedraama	1 000	3 500	250,0
lastekogumikud	5 000	8 100	62,0
muud väljaanded lastele (värviraamatud, koomiksid jm)	144 000	429 800	198,5
teatmekirjandus	128 000	203 600	59,1
sõnastikud	76 000	76 800	1,1
kunstikirjandus	88 000	121 600	38,2
muu kirjandus	334 000	280 700	-16,0

Allikas: Eesti Rahvusraamatukogu, EKI arvutused
Ajalehed

⁷ Trükiandmedest Eesti Rahvusraamatukogule esitatud raamatute sündeksemplaride trükiarvu andmed.

Eesti Ajalehtede Liidu andmetel oli 2007. aastal üleriiklike päevalehtede aastakeskmine kogutiraaž ilmumispäeva kohta 225 000 (tabel 7.17). 2007. aastal oli ilmumispäeva kohta aastakeskmine tiraaž Postimehel 66 800, Õhtulehel 63 900, Eesti Päevalehel 37 100, Äripäeval 23 800, venekeelsel Postimehel 16 700, Vesti Dnjäl 10 200 ja Molodjož Estonil 6 200. Tasuta päevalehtedest oli aastakeskmine tiraaž ilmumispäeva kohta Linnalehel 39 000, Tartu Linnalehel 25 300 ja venekeelsel Linnalehel 24 600.

Üleriigilise leviga päevalehtedest nt Õhtuleht ilmus 2007. aastal 304-l päeval. Arvutuslikult trükiti 2007. aastal kokku 19,4 mln Õhtulehte. 2007. aasta neljandas kvartalis luges Õhtulehte 229 000 inimest (tabel 7.18). Keskmiselt luges neli inimest ühte nimetatud lehenumbrit.

Tabel 7.17. Ajalehtede aastakeskmine tiraaž ilmumispäeva kohta 2003. ja 2007. aastal

	2003	2007	Muutus 2007/2003, +/- %
KOKKU 4-6 KORDA NÄDALAS ILMUVAD PÄEVALEHED	251 000	369 000	47,0
sh üleriigilise leviga	199 000	225 000	13,1
maakonnalehed	52 000	55 000	5,8
tasuta päevalehed	0	89 000	-
KOKKU 1-3 KORDA NÄDALAS ILMUVAD AJALEHED	474 000	275 000	-42,0
sh üleriigilise leviga	266 000	163 000	-38,7
regionaalsed	70 000	76 000	8,6
tasuta päevalehed	138 000	36 000	-73,9

Allikas: Eesti Ajalehtede Liit, EKI arvutused

Tabel 7.18. Ühe ajalehenumbri keskmine lugejate arv I, II, III ja IV kvartalis 2007. aastal

Nimetus	I kvartal	II kvartal	III kvartal	IV kvartal
Postimees	230 000	246 000	240 000	248 000
Õhtuleht	237 000	242 000	236 000	229 000
Eesti Päevaleht	145 000	153 000	136 000	136 000
Eesti Ekspress	140 000	140 000	137 000	146 000
Arter (Postimees)	124 000	140 000	142 000	139 000
Maaleht	129 000	118 000	115 000	121 000
Linnaleht (Tallinnas)	91 000	92 000	76 000	118 000
Teleleht	103 000	86 000	77 000	85 000
Äripäev	77 000	86 000	79 000	96 000
Tartu Postimees	73 000	81 000	73 000	68 000

Allikas: AS Emor

Ajakirjad

Eesti Rahvusraamatukogu andmetel trükiti Eestis 2007. aastal kokku 23 miljonit ajakirja (+55% ehk 8 mln ajakirja rohkem kui 2003. aastal). AS Emori andmetel luges 2007. aasta neljandas kvartalis ajakirjadest nt Naistelehte 95 000 inimest (tabel 7.19). Keskmiselt luges kaks inimest ühte nimetatud ajakirjanumbrit.

Tabel 7.19. Ühe ajakirjanumbri keskmine lugejate arv I, II, III ja IV kvartalis 2007. aastal

Nimetus	I kvartal	II kvartal	III kvartal	IV kvartal
Kroonika	148 000	135 000	135 000	129 000
Naisteleht	96 000	102 000	105 000	95 000
Eesti Naine	94 000	89 000	92 000	94 000
Kodu ja Aed	89 000	93 000	94 000	89 000
Hooaeg	73 000	78 000	85 000	109 000
Kodukiri	93 000	84 000	80 000	81 000
Pere ja Kodu	87 000	79 000	88 000	76 000
Tehnikamaailm	72 000	91 000	67 000	73 000
Kodutohter	84 000	77 000	70 000	69 000

Allikas: AS Emor

7.2.2. Avaliku sektori huvid

Autoriõiguse seaduse paragrahvi neli lõikes üks on fikseeritud, et kirjandus-, kunsti- ja teadusteostele tekib autoriõigus. Vastavalt nimetatud seaduse paragrahvi 27¹ lõikele üks on aga kirjastajal õigus saada õiglast tasu teose reprodutseerimise eest ja vastavalt lõikele kolm on kirjastajale väljamakstava tasu suuruse arvutamise aluseks eelarveaastas tasude maksmiseks eraldatud riigieelarvelised vahendid.

Vastavalt *Sundeksemplari seaduse* paragrahvi viis lõikele üks on kõik juriidilised isikud ning riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutused kohustatud loovutama sundeksemplare (Eestis valmistatud trükised, auvised või elektroonilised teavikud jne). Raamatukogud koguvad trükiste, auviste ja elektrooniliste teavikute sundeksemplare nende täieliku kogu loomise ja põlise säilitamise eesmärgil. Sundeksemplaride kogud võimaldavad teavikute bibliograafilist registreerimist, statistilise arvestuse pidamist ning riiklikku hoiustamist ja kaitset.

Eesti riik toetab ja korraldab õpikute, töövihikute, tööraamatute ja muu õppekirjanduse väljaandmist. Kirjastused esitavad Riiklikule Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskusele (edaspidi REKK) plaanitava õppekirjanduse nimekirja ja retsensentide kandidaadid. REKK kinnitab õppekirjanduse ja võõrkeeleõppekirjanduse, töölehtede ja kooliatlaste retsensendid. Kirjastused korraldavad õppekirjanduse jmt makettide retsenseerimise. REKK korraldab õppekirjanduse riiklikule õppekavale vastavuse hindamise ja kinnitamise. Kirjastus koostab igal aastal nn

tulevikuõppekirjandusest kataloogi, mis saadetakse kõikidele üldhariduskoolidele. Koolide tellimuste põhjal kujundab kirjastus õppekirjanduse tiraaži ja sõlmib koolide või kohaliku omavalitsusega lepingu, millega kirjastus kohustub kooli õppekirjandusega varustama ning kool või kohalik omavalitsus nende eest tasuma.

7.3. ORGANISATSIOON JA POLIITIKA

7.3.1. Finantseerimine ja riiklikud toetusmeetmed

Kirjastamise valdkonna ettevõtete kogumüügitulu oli 2007. aastal 2,5 mld krooni ja puhaskasum oli 342 mln krooni. Nimetatud kogumüügitulust oli 1,2 mld krooni (49%) ajalehtede kirjastajate müügitulu, 564 mln krooni (23%) ajakirjade kirjastajate müügitulu ja 302 mln krooni (12%) raamatute kirjastajate müügitulu. Kirjastamise valdkonna 2007. aasta puhaskasumist 142 mln krooni (41%) oli raamatute kirjastajate, 138 mln krooni (40%) oli ajalehtede kirjastajate ja 27 mln krooni (8%) oli ajakirjade kirjastajate puhaskasum.

Kirjastamise valdkonda toetati 2007. aastal riigieelarvest 23,1 mln krooniga (+4,4 mln krooni ehk 23,5% enam kui 2006. aastal, tabel 7.20). Raamatute, ajalehtede ja ajakirjade kirjastamine oli ühe protsendi ulatuses toetatud riigieelarve vahenditest.

Tabel 7.20. Kirjastamise valdkonna finantseerimine riigieelarvest 2006. ja 2007. aastal (mln krooni)

	2006	2007	Muutus 2007/2006, +/-%
KOKKU FINANTSEERIMINE	18,7	23,1	23,5
sh SA Kultuurileht	12,9	14,9	15,5
Eesti Kultuurkapital	2,8	4,1	46,4
Kultuuriministeerium ⁸	2,5	3,3	32,0
Hasartmängumaksu Nõukogu	0,5	0,8	60,0

Allikad: 2006. ja 2007. aasta riigieelarve seadus, Kultuuriministeerium, Hasartmängumaksu Nõukogu, EKI arvutused

Kultuuriministeeriumi programmide “Eesti kirjandusklassika”, “Kirjastamisprojektid ja kirjandusüritused” ning “Eesti lastekirjandus” kogutoetus kirjastamise projektidele oli 2007. aastal 3,3 mln krooni (32% rohkem kui 2006. aastal), sh oli 1 mln krooni toetus projektidele programmist “Eesti kirjandusklassika”, 1,4 mln krooni toetus projektidele programmist “Kirjastamisprojektid ja kirjandusüritused” ning 0,9 mln krooni toetus projektidele programmist “Eesti lastekirjandus”.

Eesti Kultuurkapitalile laekus 2007. aastal hasartmängumaksust ning alkoholi- ja tubakaaktsiisist sihtotstarbelise eraldisena 287 mln krooni. Eesti Kultuurkapitali kirjanduse sihtkapital eraldas 2007. aastal kokku 681-st kirjanduse stipendiumi saajast 147-le stipendiumi saajale kirjastamisega seotud stipendiume kogusummas 4,1 mln krooni, sh oli 3,5 mln krooni stipendiume kirjastamise ettevõtetele ja 0,6 mln krooni stipendiume eraisikutest kirjastajatele.

Sihtotstarbeline eraldis jooksvateks kulutusteks valitsussektorisse kuuluvale sihtasutusele Kultuurileht oli 2007. aastal 14,9 mln krooni (15,5% enam kui 2006. aastal). Sihtasutus Kultuurileht annab välja järgmisi kultuuriajakirju ja -ajalehti: Akadeemia, Diplomaatia, Haridus,

⁸ Toetused programmide raames.

Keel ja Kirjandus, Kunst.ee, Looming, Loomingu Raamatukogu, Muusika, Sirp, Teater.Muusika.Kino, Täheke, Vikerkaar ja Õpetajate Leht.

Ligikaudu 60% ja 30% ulatuses olid 2007. aastal vastavalt ajalehtede ning ajakirjade kirjastajate tegevused finantseeritud reklaamist saadava ärituluga. AS Emori reklaamikulutuste uuringu Adex-i andmetel oli Eesti meediareklaamituru 2007. aasta kogumüügitulu 1,79 mld krooni (+29%, võrreldes 2006. aastaga). Ajalehtede reklaami müügitulu oli 717 mln krooni (+23% kui 2006. aastal) ja ajakirjade reklaami müügitulu 191 mln krooni (+24%, võrreldes 2006. aastaga). Ajalehtede ja ajakirjade reklaami müügitulu osakaal Eesti 2007. aasta meediareklaami turu kogumüügitulust oli vastavalt 40% ja 11%.

Nii ringhäälingu kui ka kirjastamise valdkondi on toetatud kohalike omavalitsuste eelarvetest. Kahjuks ei ole võimalik omavalitsuste eelarverida ringhäälingu ja kirjastamisteenuste osas eraldada. Rahandusministeeriumi andmetel osteti 2007. aastal ringhäälingu ja kirjastamisteenuseid kokku 23 mln krooni eest, mis oli 9,5% rohkem kui 2006. aastal.

Avatud Eesti Fond toetas 2007. aastal kokku 399 tuh krooniga kahe kirjastuse poolt kolme raamatu väljaandmist.

Haridus- ja Teadusministeerium toetas 2007. aastal ajakirja Haridus, õpiku "Terminiõpetus", punktkirjas õpikute ja töövihikute ning teatmiku "Abiks otsustajale" väljaandmist. Haridus- ja Teadusministeerium andis 2007. aastal välja juhendi "Eesti Vabariigi ja endise NSV Liidu haridust tõendavad dokumendid. Kvalifikatsioonide vastavus", kogumikud "Haridus ja teadus Eestis. 2007" (eesti ja inglise keeles) ning "Erivajadustega õpilane tavakoolis", "Eesti kõrghariduse strateegia 2009-2013" ja "OECD kolmanda taseme hariduse temaatiline ülevaade. Eesti".

7.3.2. Organiseeritus

Eesti Kirjastuste Liidu põhieesmärkideks on arendada kirjastustegevust Eestis ning selle kaudu ka Eesti kultuuri, esindada ja kaitsta kirjastajate huve suhetes riigorganitega, paberi- ja trükitööstusega, autoriõiguse kaitse organitega, raamatukaubandusega, raamatukogudega jt. Eesti Kirjastuste Liidul on 36 liiget.

Eesti Kirjanike Liit on kirjanike, ilukirjanduse tõlkijate ja kirjandusteadlaste-kriitikute loomeliit, kelle eesmärgiks on kirjandusliku kultuuri tõstmine, oma liikmete loometegevuse soodustamine ning liikmete huvide ja õiguste kaitsmine. Eesti Kirjanike Liidul on 303 liiget.

Eesti Ajakirjanike Liit on üleriigiline loome- ja kutsealaliit (mittetulundusühing), kellel on ka ametiühingu õigused. Eesti Ajakirjanike Liidu eesmärkideks on ajakirjandustöötajate loometegevuse edendamine, liidu liikmete loomevabaduse, sotsiaalsete huvide ja õiguste kaitsmine, liidu liikmetele loominguliseks tegevuseks vajalike tingimuste loomise taotlemine, vaba ajakirjanduse ning ajakirjanduskultuuri toetamine jne. Eesti Ajakirjanike Liidul on 600 liiget.

Eesti Ajalehtede Liit on mittetulundusühinguna tegutsev vabatahtlik avalik ühendus, kelle põhitegevus on suunatud Eesti Vabariigis ilmuvate ajalehtede ühendamisele ning selle kaudu trükiajakirjanduse kui Eesti rahvuskultuuri olulise osa arendamisele, sõltumata sellest, millisel omandivormil ajalehed põhinevad. Eesti Ajalehtede Liidu liikmeskonda kuulub 41 Eestis ilmuvat väljaannet (juriidiliste isikute näol).

Eesti Kirjanduse Selts on akadeemiline teadusselts, kes korraldab ja toetab oma tegevusaladel teaduslikke uurimisi, üldhariduslikke ettevõtmisi ja muid ülemaalisi, regionaalseid ja kohalikke üritusi, toetab ja asutab seltsi eesmärgile vastavaid raamatukogusid, arhiive, muuseume ja muid asutusi, kirjastab ja levitab raamatuid ning muid trükiseid, korraldab oma tegevuse tutvustamiseks koosolekuid, näitusi ja muid üritusi. Seltsil on 287 liiget.

Eesti Kirjanduse Teabekeskus on Eesti Kirjanike Liidu ja Eesti Kirjastajate Liidu poolt loodud mittetulundusühing. Eesti Kirjanduse Teabekeskuse tegevuse üheks põhiliseks eesmärgiks on suurendada väliskirjastajate huvi Eesti kirjanduse vastu välismaal.

Eesti Lastekirjanduse Keskus on Kultuuriministeeriumi valitsemisalas tegutsev ja ministeeriumi hallatav riigiasutus, kelle põhiülesandeks on koguda, säilitada ja vahendada lastekirjandust. Viimati nimetatut kui tervikvaldkonnaga tegeleb Eesti Lastekirjanduse Keskus ainsa institutsioonina Eestis. Eesti Lastekirjanduse Keskuse missiooniks on juhatada iga laps juba võimalikult varajases kasvueas raamatu juurde ning aidata lapsel üles leida raamatus peituvad väärtused.

7.3.3. Seosed teiste tegevusvaldkondadega ja loomemajanduse sektoritega

Kirjastamise valdkond on majandusharudest seotud infotehnoloogiaga, sidega, tööstusega, teenindusega ning sise- ja väliskaubandusega.

Kirjastamine on trükiste (raamatute, ajalehtede, ajakirjade jmt) väljaandmisele suunatud tegevus. Kirjastamine kui tegevusala on käesolevas töös käsitletud eraldiseisva tegevusalana. Trükindus ja selle sidusalad on kirjeldatud kui kirjastamisega seotud tegevusalad. Tegelikult on kirjastamine, trükindus ja salvestite paljundus üks terviklik töötleva tööstuse haru. Infotehnoloogilisi seadmeid (arvutid jm) kasutavad kõik nimetatud valdkonna ettevõtted. Valminud raamatud, ajalehed jm trükitooted realiseeritakse aasta-aastalt järjest suurenevas koguses ja rahalises väärtuses nii välis- kui sisekaubanduses.

Loomemajanduse valdkondadest on kirjastamise valdkonnal tihe seos kultuuripärandi (muuseumid, raamatukogud) ja reklaamiga.

7.4. HARIDUS

Kirjastamise valdkonna ettevõtetes töötavad erineva hariduse ja ettevalmistusega inimesed, peamiselt filoloogid ja ajakirjanikud. Trükialast baasharidust on võimalik omandada Tallinna Polütehnikumis. Tallinna Polütehnikumis oli 2007/2008 õppeaastal kokku 23 trükitehnoloogi diplomiga lõpetajat, sh oli 11 ofsettrükkijat ja 12 trükise ettevalmistajat, arvutikujundajat (tabel 7.21).

Tabel 7.21. Kirjastamise valdkonnaga seotud trükitehnoloogia diplomiga lõpetanud inimeste arv Tallinna Polütehnikumis 2003/2004-2007/2008

	2003/ 2004	2004/ 2005	2005/ 2006	2006/ 2007	2007/ 2008
KOKKU TRÜKITEHNOLOOGIA ERIALA LÕPETAJATE ARV	19	42	23	22	23
sh ofsettrükkija	12	19	13	11	11
trükise ettevalmistaja, arvutikujundaja	7	23	10	11	12

Allikas: Tallinna Polütehnikum

7.5. TUGEVUSED, NÕRKUSED, ARENGUVÕIMALUSED JA TAKISTUSED

Tugevused

- Kultuuriministeeriumi programmide kaudu rahvuskultuuriliselt oluliste kirjandusteoste kirjastamise rahastamine.
- Eesti 26-st kultuuriajakirjast ja -ajalehest 13 kultuuriajakirja ning -lehe väljaandmise toetamine SA Kultuurileht poolt.
- Raamatute nimetuste arvu kasvamine.
- Eesti kirjanike ja ajakirjanike aktiivne tegevus.

Nõrkused

- Raamatute, ajalehtede, ajakirjade trükikirjas lugemise vähenemine.
- Ajalehtede ja ajakirjade tiraažide vähenemine.
- Elektroonilise kirjastamise riigipoolne vähene toetamine.
- Tõlkimise ebarahuldav kvaliteet.

Võimalused

- Raamatute, ajalehtede ja ajakirjade kirjastamise erinevate vormide, eelkõige elektroonselt, on-line jne arenemine.
- Eesti Kirjanduse Teabekeskuse ja Eesti Lastekirjanduse Keskuse tegevuse laienemine.
- Osalemine rahvusvahelistel üritustel, festivalidel, messidel.
- Eesti kirjanduse võõrkeeltesse tõlkimise toetamise suurenemine.
- Kirjanduse, sh lugemise, populariseerimine läbi erinevate meediakanalite.

Takistused

- Raamatute, ajalehtede ja ajakirjade nimetuste suur arv.
- Perioodikaväljaannete vahenduse müügivõrgu monopoolne seisund.
- Reklaami (ajalehtedes ja ajakirjades) mahtude vähenemine.

7.6. ARENGUPROGNOOS 3-5 AASTAKS

Aastatel 1992-2007 iseloomustas Eesti majandustsüklit tõusufaas. Mõned tagasilöögid majandusarengus olid ajutised. 2008. aastal toimus üleminek majandustsükli langusfaasi. 2009. aasta on kogu Eesti riigile, sh ettevõtjatele ja tarbijatele väga murettekitav: väheneb SKP, kasvab tööpuudus jne. Käesolevat olukorda nii Eestis kui ka maailmas iseloomustab tarbijate ebakindlus ja investorite kapitalipuudus. Majanduslanguse tõttu väheneb lähitulevikus tõenäoliselt kirjastajate arv. Raamatunimetuste arvu tõus peatub, nende trükiarv kahaneb. Majanduslikult keerulistel aegadel kahanevad ilu-, tarbe- ja teaduskirjanduse osakaalud. Memuaaride osakaal võib samas tõusta. Kuna nõudlus on pidurdumas ja eratarbimine väheneb, jääb raha nn "kinni". Laovarude vähendamiseks müüakse raamatuid sooduspakkumisi ja ülisoodsaid eripakkumisi tehes nt eraldi müügikohtades jm. Nii ajakirjade kui ka ajalehtede väljaandmine väheneb, nende majandustegevust mõjutab otseselt reklaamimahtude vähenemine.

7.7. EKSPERDID JA ÜMARLAUD

Avaldame tänu töö valmimisele kaasa aidanud ekspertidele.

Kirjastamise valdkonna töö on läbi arutatud 5. mail 2009. aastal toimunud ümarlaul.

Nimi	Organisatsioon	Osalemine ümarlaul
Toomas Väljataga	Sihtasutus Kultuurileht	*
Silver Ojamets	AS Ajakirjade Kirjastus	*
Rain Leoma	Statistikaamet	
Leie Juha	Eesti Rahvusraamatukogu	
Mall Valdmees	Eesti Rahvusraamatukogu	
Tiina Kruup	Eesti Rahvusraamatukogu	
Maige Prööm	Eesti Ajalehtede Liit	
Berk Vaher	Eesti Kirjanike Liit	
Toivo Toomemets	Eesti Rahvuskultuuri Fond	
Kristel Kaiva	Avatud Eesti Fond	
Signe Opermann	Haridus- ja Teadusministeerium	
Helle Kask	Tallinna Polütehnikum	
Külli Esko	AS Emor	
EKI partneritest osalesid:		
Krista Ojasaar	Kultuuriministeerium	*
Andres Viia	Tallinna Ülikool	*
EKI töögrupist osalesid:		
Riina Kippa	Eesti Konjunktuuriinstituut	*
Evelin Ahermaa	Eesti Konjunktuuriinstituut	*

Kirjastamise ja trükinduse tegevused Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori (EMTAK) järgi

581 Raamatu-, perioodika- jm kirjastamine

5811 Raamatukirjastamine

58111 Raamatukirjastamine

- raamatute (ilu- ja erialakirjandus, tehnika- ja teaduskirjandus, lasteraamatud jne) kirjastamine paberkandjal, elektroonilises (nt CD-l) või audioformaadis vm andmekandjal ning *on-line* kirjastamine
- brošüüride, infolehtede jms publikatsioonide kirjastamine paberkandjal, elektroonilises (nt CD-l) või audioformaadis vm andmekandjal ning *on-line* kirjastamine

58112 Õpikute, sõnaraamatute jm teatmeteoste kirjastamine

- õpikute kirjastamine paberkandjal, elektroonilises (nt CD-l) või audioformaadis vm andmekandjal ning *on-line* kirjastamine
- sõnaraamatute, entsüklopeediate jm teatmeteoste kirjastamine paberkandjal, elektroonilises (nt CD-l) või audioformaadis vm andmekandjal ning *on-line* kirjastamine
- atlaste ja maakaartide kirjastamine paberkandjal, elektroonilises (nt CD-l) või audioformaadis vm andmekandjal ning *on-line* kirjastamine

5812 Kataloogide ja aadressiraamatute kirjastamine

58121 Kataloogide ja aadressiraamatute kirjastamine

- aadressi- või telefoniraamatute kirjastamine paberkandjal, elektroonilises (nt CD-l) või audioformaadis vm andmekandjal ning *on-line* kirjastamine
- muude kataloogide ja kogumike (pretsedendiõigus, farmatseutilised kogumikud jms) kirjastamine paberkandjal, elektroonilises (nt CD-l) või audioformaadis vm andmekandjal ning *on-line* kirjastamine

5813 Ajalehtede kirjastamine

58131 Ajalehtede kirjastamine

- vähemalt neli korda nädalas ilmuvate ajalehtede (k.a reklaamilehed) kirjastamine paberkandjal, elektroonilises või audioformaadis ning *on-line* kirjastamine
- ajalehtede reklaamipinna müük kirjastaja poolt

5814 Ajakirjade jm perioodika kirjastamine

58141 Ajakirjade jm perioodika kirjastamine

- vähem kui neli korda nädalas ilmuva perioodika jm ajakirjade kirjastamine paberkandjal, elektroonilises või audioformaadis ning *on-line* kirjastamine
- ajakirjade jm perioodika reklaamipinna müük kirjastaja poolt

5819 Muu kirjastamine

58191 Muu kirjastamine

- postkaartide, õnnitlus- jms kaartide, piltide, graafiliste lehtede, fotode, klepppiltide, kalendrite jms kirjastamine paberkandjal ning elektrooniline ja *on-line* kirjastamine
- reklaammaterjali ja kaubakataloogide kirjastamine paberkandjal ning elektrooniline ja *on-line* kirjastamine
- postmarkide, maksumärkide jms märkide, tempelpaberi, tšekiformularide, pangatähtede, aktsiatähtede, võlakirjade jms väärtpaberite kirjastamine paberkandjal ja elektrooniliselt
- statistika jm informatsiooni *on-line* kirjastamine

181 Trükindus ja selle sidusalad

1811 Ajalehtede trükkimine

18111 Ajalehtede trükkimine

- vähemalt neli korda nädalas ilmuvate ajalehtede jm perioodika trükkimine

18120 Muu trükkimine

18121 Raamatute trükkimine

- raamatute ja brošüüride trükkimine

18122 Perioodikaväljaannete, ärikataloogide, reklaammaterjalide, äriblankettide jm kontoritarvete trükkimine

- vähem kui neli korda nädalas ilmuvate ajakirjade jm perioodika trükkimine
- ärireklaamtrükiste, kaubakataloogide, reklaamikataloogide, -prospektide jm reklaami trükkimine
- postmarkide, maksumärkide jms markide, saatedokumentide, tšekkide jm väärtpaberite ning kiipkaartide trükkimine
- registrite, albumite, päevikute, kalendrite, äridokumentide jm äritrükiste ning isiklike kirjatarvete trükkimine

18129 Mujal liigitamata trükkimine, k.a siiditrükk

- nootide ja partituuride, maakaartide, atlaste ja plakatite trükkimine
- muu trükkimine kõrg-, ofset-, sügav- ja sõeltrüki, fleksograafiat jm trükitehnikaid ja -presse ning paljundusaparaate, arvutiprintereid, kõrgreljeefmasinaid jms kasutades
- trükkimine otse tekstiilile, plastile, klaasile, metallile, puidule ja keraamikale
- etikettide või lipikute trükkimine

1813 Trükieelne tegevus

18131 Trükieelne tegevus

- trükivormi koostamine, trüki- ja fotoladu, trükieelne andmesisestus, k.a skaneerimine ja optiline märgituvastus, elektroonne küljendus
- andmefailide ettevalmistamine multimeediarakenduste jaoks (trükkimine paberile, CD-ROM-d ja Internet)
- trükiplaatide valmistamine kõrg- ja ofsettrüki jaoks, k.a kujutise paigutamine ja plaadi kinnistamine
- silindrite ettevalmistamine sügavtrükiks: silindrite graveerimine või söövitamine
- trükiplaatide ettevalmistamine: “arvutist trükiplaadile” CTP (ka fotopolümeer-trükiplaadid)
- trükiplaatide ja matriitside reljeeftrükiks ettevalmistamine
- muud ettevalmistustööd:
 - tehnilise iseloomuga loomingulised tööd, nt litokivide ja puitplaatide ettevalmistamine
 - esitusmeedia, nt grafoprojektorikilede jm digitaalsete esitusvormide ettevalmistamine
 - küljendamine; visandite, makettide jms valmistamine
 - proovitõmmiste tegemine

1814 Kõitmine ja selle sidusalad**18141** Kõitmine ja selle sidusalad

- kaubanduslik kõitmine, näidiste kokkupanek ning trükijärgne abitegevus, nt raamatute, brošüüride, ajakirjade, kataloogide jne kaubanduslik kõitmine ja viimistlemine (nt kokkuvoltimine, lõikamine ja tasandamine, komplekteerimine, teppimine, kokkuõmblemine, liimkõitmine, kaane paigaldamine, liimimine, poognate järjestamine, traageldamine, kuldtrükkimine; spiraal- ja plasttraatkõitmine)
- trükitud paberi ja papi kõitmine ja viimistlemine (nt voltimine, presskõitmine, puurimine, mulgustamine, perforeerimine, reljeftrükkimine, õmblemine, liimimine, lamineerimine)
- CD-ROM-de viimistlus
- postituse lõpptgevused, nt isikustamine ja ümbrike ettevalmistamine
- muud viimistlustööd, nt tembeldamine, süvistus või stantsimine, pimekirja kopeerimine